Michał Skakuj

STOP
STOŁECZNE
TOWARZYSTWO
OCHRONY PTAKÓW

Rozpoznawanie gęsi

'10

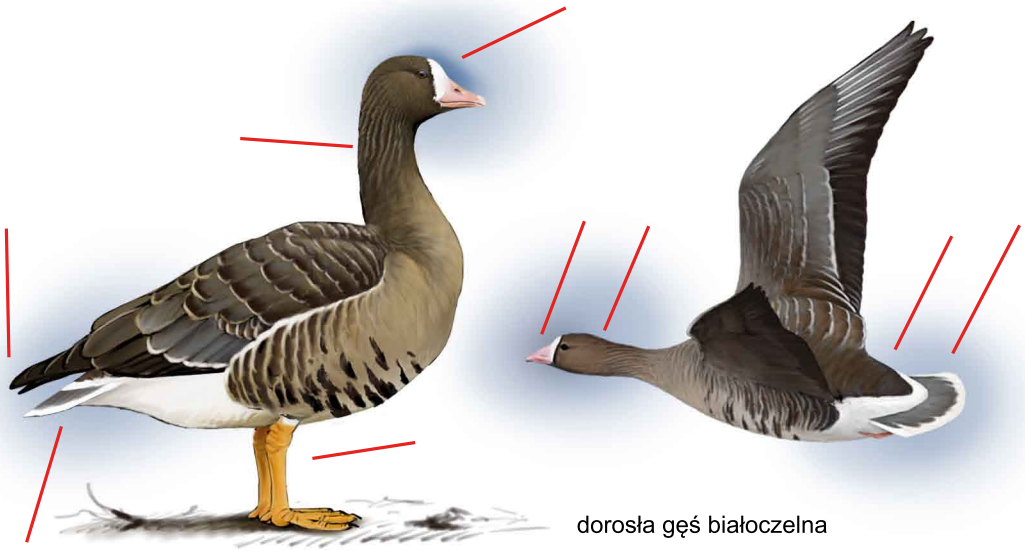

dorosła gęś białoczelna

Rozpoznawanie gęsi wymaga zwracania uwagi zarówno na cechy sylwetki jak i ubarwienia. Dodatkowo przy identyfikacji przelatujących wysoko ptaków niezbędna jest informacja o ich głosie. Szczególnie przy obserwacji przemieszczających się kluczy jak i w przypadku ptaków siedzących na ziemi zazwyczaj mamy do czynienia z grupa ptaków co umożliwia porównywanie i odniesienie zauważonych cech do innych osobników.

Ptaki siedzące:

proporcje ciała

- wielkość i kształt głowy z dziobem (np. mały dziób i duża głowa lub duży, wysoki u nasady dziób, dziób krótki i delikatny, długi z wysoką nasadą lub z podgiętą krawędzią żuchwy)
- długość szyi (krótka, gruba lub dłuższa i cieńsza)
- projekcja złożonego skrzydła za ogon (końce L1 wystają wyraźnie lub tylko nieznacznie, nie wystają)

upierzenie

- kolor głowy i szyi (np. głowa wyraźnie ciemniejsza od szyi i wierzchu),
- ubarwienie spodu ciała, barkówek (widoczne wyraźne pręgi lub słabe łuskowanie, pręgi na brzuchu)
- ogon - jeśli widać (kolor centralnej części oraz szerokość białego obrzeżenia ogona)

części nieopierzone (kolor dzioba, obecność i kolor obrączki powiekowej, ubarwienie nóg).

Należy także pamiętać o różnicach pomiędzy ptakami młodymi i dorosłymi:

- młode gęsi wyróżniają się innym, zaokrąglonym kształtem końcówek piór boków ciała.

Podobnie bardziej zaokrąglone w kształcie są końce barkówek oraz piór grzbietu. Dlatego też młode ptaki charakteryzują się drobnym łuskowaniem lub falbankowaniem, co szczególnie dobrze widoczne jest na obszarze pomiędzy nasadą nóg oraz brzegiem złożonego skrzydła. Dodatkowo również na szyi struktura piór nie tworzy regularnych pasów, stąd szyja wydaje się być bardziej jednolicie ubarwiona.

- dorosłe ptaki mają bardziej prosto zakończone końce piór dlatego też zarówno na wierzchu ciała jak na bokach tworzy się bardziej poprzeczny rysunek, na bokach ciała ciemno ubarwione końce piór tworzą wyraźne pręgi (z daleka widoczne jako ciemne pole). Na szyi u dorosłych gęsi struktura i barwa piór tworzą charakterystyczne linie.

Ptaki w locie: proporcje ciała:

- wielkość głowy i dzioba (duża głowa z dużym dziobem lub duża głowa z krótkim dziobem)
- długość szyi (długa i cieńsza lub krótka i gruba)
- proporcje skrzydeł (długie i wąskie lub długie, szerokie u nasady)

upierzenie

- ogon (szary z szerokimi białymi brzegami lub ciemny z wąskim białym brzegiem)
- kuper (szary lub brązowy podobnie ciemny jak reszta wierzchu ciała)
- spód skrzydeł (prawie jednolicie ciemny lub pokrywy szarawe wyraźnie jaśniejsze od lotek)

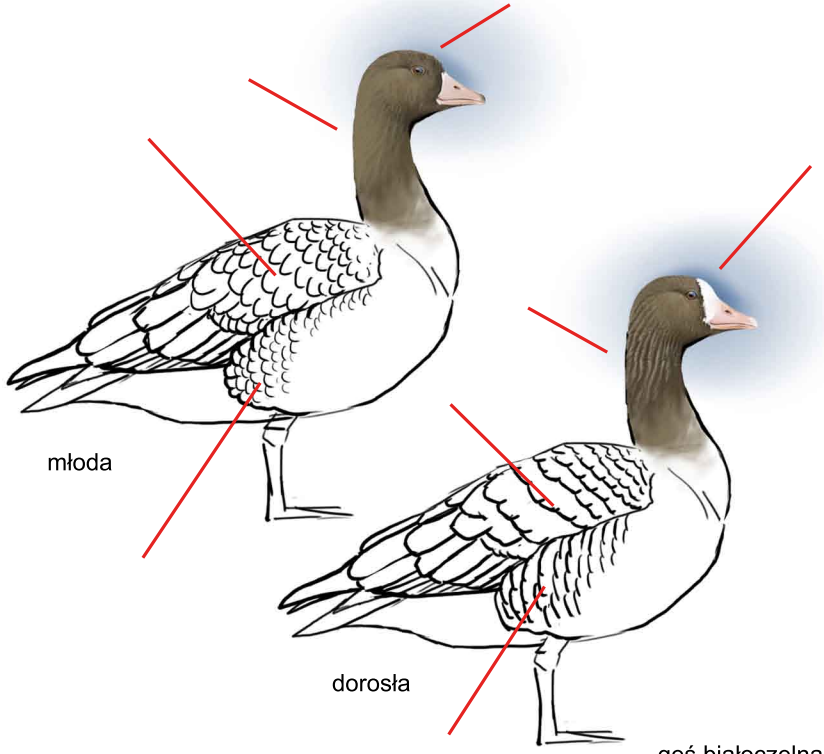

gęś białoczelna

Gatunki podobne: gęś białoczelna (A. albifrons) i mała (A. erythropus) - średnie i małe gęsi, ubarwione brązowo z białym spodem ciała. Młode ptaki są ubarwione podobnie jak dorosłe jednak bez białego czoła oraz wyraźnych czarnych pręg na brzuchu i bokach ciała. Ich dzioby są różowawe z ciemniejszym "paznokciem". Dorosłe mogą mieć bardzo zmienna liczbę czarnych pręg na brzuchu, różowo-pomarańczowe dzioby z białawym "paznokciem", brązowy kuper i plecy oraz brązowo-szary ogon z wyraźnym, białym obrzeżeniem. Różnic należy szukać w proporcjach i ubarwieniu głowy, dzioba oraz w stopniu projekcji L1 za ogon.

Gęś białoczelna – średniej wielkości gęś z proporcjonalną szyją i głową, L1 mogą nieznacznie wystawać poza koniec ogona. Głowa z niskim czołem, dziób dość wysoki u nasady. U młodych mogą być już widoczne białawe pióra u nasady dzioba. Gęś białoczelna ma białą plamę z reguły nie zachodzącą na wierzch głowy obejmująca tylko czoło. Jej granica tworzy zazwyczaj prawie prostą linię od nasady dzioba do czoła. Obrączka powiekowa u dorosłych jest wąska, cielista (nigdy nie ubarwiona tak jaskrawo jak u gęsi małej) i widoczna jedynie z bliższej odległości. Nogi pomarańczowe do blado pomarańczowych u młodych.

Gęś mała - najmniejsza z proporcjonalnie najkrótsza szyją i wyraźnie wystającymi L1 za koniec ogona. Głowa "prostokątna, długa" w zarysie z wysokim czołem, dziób krótki i delikatny, niski u nasady. Dorosłe ptaki ubarwione generalnie jak gęsi białoczelne jednak wyróżnia je wygląd głowy oraz średnio mniejsza liczba czarnych pręg na brzuchu. Gęś mała ma białą plamę zachodzącą dalej na czoło i wierzch głowy, sięgająca zazwyczaj nad lub za oko, wielkość plamy podkreśla również wysokie czoło i mały, różowy dziób. Granica białej plamy jest często nieznacznie "zagięta" zachodząc na wierzch głowy. Obrączka powiekowa szeroka, jaskrawo pomarańczowo-żółta, doskonale widoczna nawet z odległości kilkuset metrów. U młodych obrączka słabiej zaznaczona, cielista.

Gatunki podobne: gęś zbożowa (A. fabalis) i krótkodzioba (A. brachyrhynchus) - duże i średnie gęsi, ubarwione brązowo z białym spodem ciała jednak bez czarnych pręg na brzuchu. Młode ptaki ubarwione bardziej jednolicie bez ciemnych pręg na bokach ciała. Oba gatunki mają czarniawy dziób z różnej wielkości jaśniejszą plamą w jego centralnej części. Różnic należy szukać w proporcjach szyi, głowy i dzioba, a także w ubarwieniu dzioba, nóg oraz kupra i ogona. Jednak należy pamiętać, że zarówno barwa nóg (ukryte w trawie, zabrudzone) jak i kolor dzioba są niejednokrotnie trudne do jednoznacznej oceny także z uwagi na dystans oraz oświetlenie. Dlatego przy oznaczaniu tak istotne są również inne cechy diagnostyczne tworzące cały zestaw niezbędny do prawidłowej identyfikacji tych gatunków.

Gęś zbożowa - duża gęś o długiej szyi z dużą głową i mocnym, długim dziobem. Głowa z płaskim czołem, dziób o prostej lub tylko nieznacznie podgiętej dolnej krawędzi. Dziób w centralnej części pomarańczowy. Ogon ciemno brązowy z dość wąskim białym obrzeżeniem, kuper brązowy podobnie jak plecy. Dorosłe ptaki często ciemniejsze na wierzchu ciała (ciemno brązowe barkówki) w porównaniu do młodych. Nogi pomarańczowe do blado pomarańczowych u młodych.

Gęś krótkodzioba - średniej wielkości gęś o krótkiej szyi oraz krótkim, raczej delikatnym dziobie. Głowa bardziej owalna niż u gęsi zbożowej, dziób o raczej wyraźnie podgiętej dolnej krawędzi. Dziób w centralnej części różowy. Ogon jasno szary z szerokim białym obrzeżeniem, kuper szary, jaśniejszy od pleców. U części dorosłych szara barwa upierzenia widoczna również wyraźnie na wierzchu ciała (barkówki). Dlatego najciemniejszą partią upierzenia jest tył boków ciała (nad nasadą nóg). Nogi różowe do blado różowych u młodych.

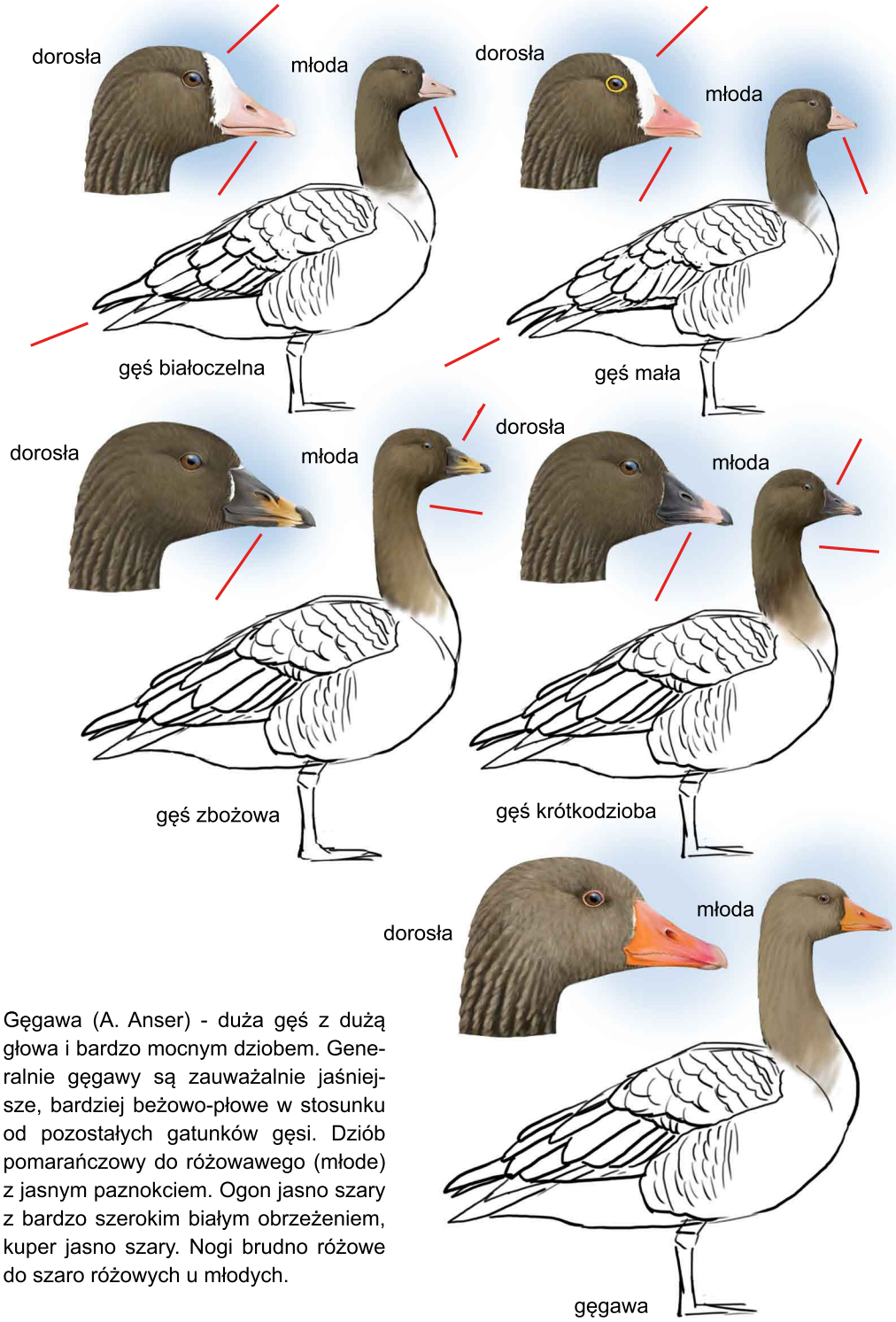

Gęgawa (A. Anser) - duża gęś z dużą głowa i bardzo mocnym dziobem. Generalnie gęgawy są zauważalnie jaśniejsze, bardziej beżowo-płowe w stosunku od pozostałych gatunków gęsi. Dziób pomarańczowy do różowawego (młode) z jasnym paznokciem. Ogon jasno szary z bardzo szerokim białym obrzeżeniem, kuper jasno szary. Nogi brudno różowe do szaro różowych u młodych.

Gęsi w locie:

Wszystkie gatunku mogą mieć wyraźnie jaśniejsze pokrywy i lotki dłoni (w tym błyszczące szerokie białe stosiny L1), jednak jedynie gęś krótkodzioba oraz gęgawa potrafią mieć dużą cześć skrzydła od góry wyraźnie jasnoszarą. Wszystkie gatunki za wyjątkiem gęgawy mają spód skrzydeł ciemny z nieco ciemniejszymi lotkami.

Gęś białoczelna - średniej wielkości i grubości szyja, dobrze widoczny dziób. Skrzydła stosunkowo długie, u części ptaków DP wyraźnie jaśniejsze, szarawe. Ogon szarobrązowy, wyraźnie biało obrzeżony, kuper brązowawy. U dorosłych dobrze widoczna biała plama na czole i pręgi na brzuchu. Głos: nosowe, modulowane, wysokie i niższe dźwięki: gju-gU _ / lub gju-gu-gE-gE-gE _ _ ///

Gęś mała - krótka szyja z dużą głowa i wyraźnie krótkim i małym dziobem. Skrzydła stosunkowo długie i wąskie, u części ptaków DP wyraźnie jaśniejsze, szarawe. Ogon szarobrązowy wyraźnie biało obrzeżony, kuper brązowawy. U dorosłych dobrze widoczna biała plama na czole i pręgi na brzuchu (średnio jest ich jednak mniej niż u gęsi białoczelnej), z mniejszej odległości widoczna również jest jasna obrączka powiekowa. Głos: podobny do gęsi białoczelnej jednak wyższy i czasami bardziej skowyczący (ujadający ratlerek) jU-kjU-kJU-JU / / /

Gęś zbożowa - długa szyja z dużą głową i długim, mocnym dziobem. Głowa i długi dziób często wydają się być wyraźnie trójkątne w zarysie. Ubarwienie głowy zazwyczaj tylko nieznacznie ciemniejsze od szyi i wierzchu ciała. Skrzydła stosunkowo mocne i szerokie u nasady. Ogon ciemnobrązowy, wąsko biało obrzeżony, kuper brązowy. Gatunek ten spośród tu omawianych posiada najciemniej ubarwione te partie upierzenia. Głos: nosowe (czasem nawet zgrzytliwe) raczej niskie i niezmienne w wysokości dźwięków jak u gęsi białoczelnej: ge-ge lub ge-ge-ge _ _ _

Gęś krótkodzioba - krótka szyja ze średniej wielkości głową i krótkim, delikatnym dziobem. Głowa wyraźnie ciemniejsza od nasady szyi i wierzchu ciała. Skrzydła nie tak szerokie u nasady jak u gęsi zbożowej. U części dorosłych ptaków wyraźna szaro-srebrzysta barwa pokryw L1, DP oraz barkówek. Ogon jasnoszary, wyraźnie szeroko, biało obrzeżony, kuper szary. Kuper i ogon tego gatunku jest w każdej szacie wiekowej wyraźnie jaśniejszy niż u gęsi zbożowej. Głos: bardzo podobny do gęsi zbożowej lecz nieco wyższy w tonie i delikatniejszy, rozróżnianie wymaga dużego doświadczenia.
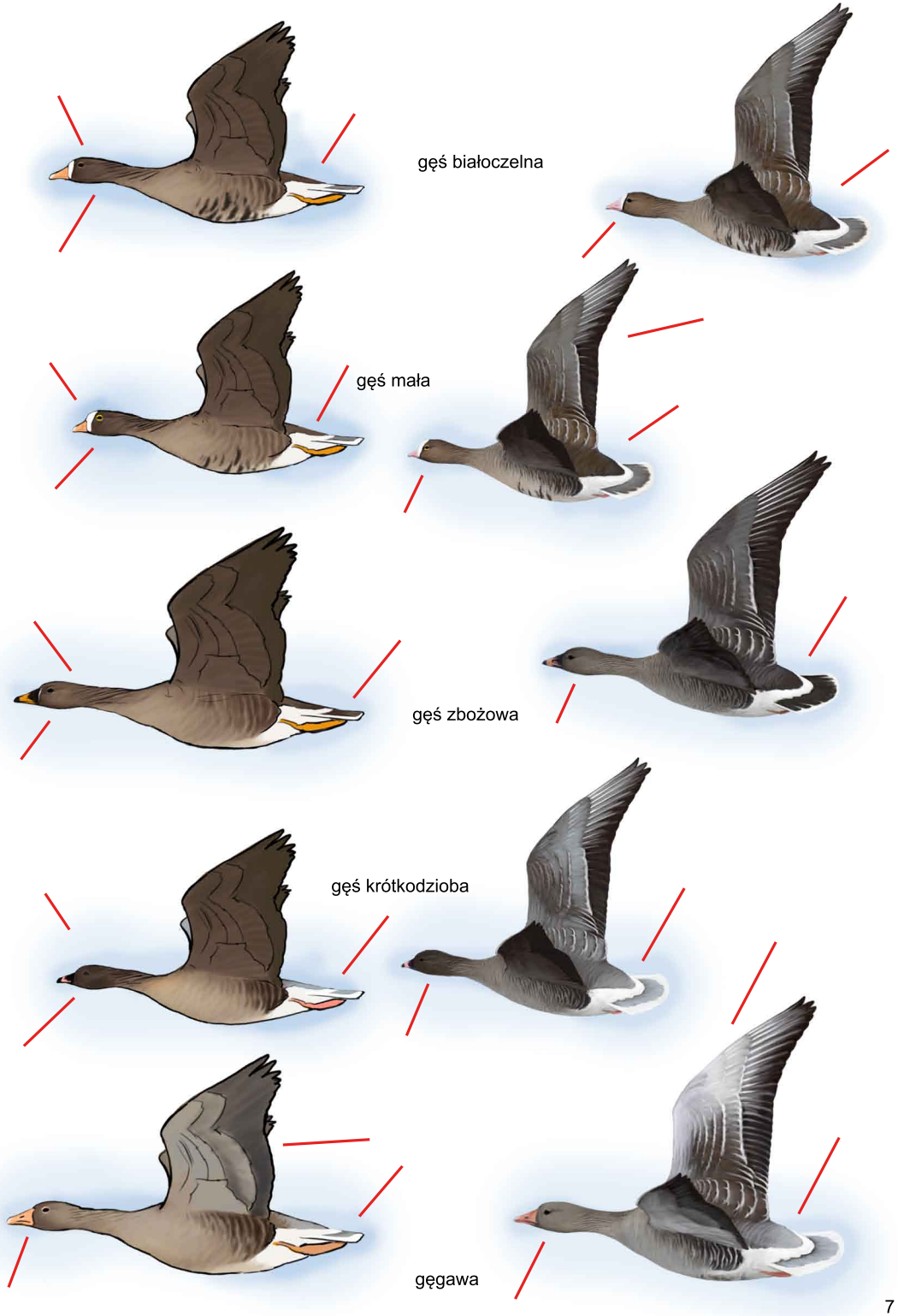
Gęgawa - stosunkowo krótka szyja i długa cześć ogonowa oraz mocne, szerokie u nasady skrzydła nadają jej inną, wyraźnie mniej delikatną sylwetkę. Głowa duża z mocnym pomarańczowawym dziobem. Głowa podobnie jasna jak szyja i wierzch ciała. U części dorosłych ptaków wierzch skrzydeł wyraźnie jasny, szary wręcz białawy. Ogon jasnoszary, szeroko biało obrzeżony, kuper szary. Głos: ostre głośne, trzysylabowe GE-ge-ge z często opadającymi ostatnimi tonami.